

Orðadrátturin um sjómarsmálið.

Framhald av 1. síðu.

og talsterkara. Tað ræður tí so mikið meir um hjá okkum í hesum føri at hava gjørt okkum leysan av hesum lítileikatrýsti og kenna okkum sum javnbjóðis menniskja við hin máttmiklara mótpartin. Men til tess krevst vit og skil. Her søguligt vit og skil. Havi verið í samráðing við ein í hesum føri søgukónan lógfróðing. Vit nýta høvi at takka honum fyri søguliga og lógfróðsliga upplýsing og vegleiðing. Maðurin er Dánjal Nolsøe dómari. Í málinum er viðlagt bræv til mín. Harra lögmaður segði í røðu síni, at hann hevði lovað harra Nolsøe at fáa brævið duplikerað. Ein kundi skilja hetta sum at eg hevði hildið tað afturi. Men tað er ikki so. Tvørturímóti. Alt fyri eitt, ið eg kom á ting aftaná, at eg hevði fingið brævið, las eg tað upp á fundi í fiskivinnu nevndini og fekk samtykt at tað skuldi verða duplikerað og givið til nevndarlimirnar og til tingmenninar. — Nevndarformaðurin harra Olsen fekk brævið. Eg veit, at hann fór við tí á skrivstovuna. Men har varð duplikeringin tarnað landsstýrismanni. — Eg havi fleiri ferðir lýst aftur eftir tí, tí mær tykist at málið er so týðningarmikið, at allir tingmenn eiga rætt til allar sakligar upplýsingar fyri at vinna fram til beina og sterka stöðu. Tað er tí skeið, at hetta bræv fyrst nú kemur fram. Tað er skeið ikki at hava hildið mótmælisflokknar kunnugar við mannagongdina, ja, tað er skeið ikki at hava haft umboðsmenn fyri móttöðuflokkarnar við í øllum samráðingum um málið. Skal kortini upplýsa, at eg einaferð havi havt høvi at vera til stæðis í statsministeriinum, tá ið stöða Bretlandsvarð til viðgerðar. Fannst tá at, at mótmælisflokknar hövdu verið hildnir uttanfyri. Men tað kundi statsministerin ikki koma sær uppí. Segði stöðu okkara, helt uppskotið-lítið geva, sum fyrilá. Heitti á samráðingarmenninar at skorða hart á at fáa okkara ynski fram. Varð spurdur, um okkara uppskot á tingi var samtykt. Mátti siga nei. Statsministerin helt, at ríkisstýrið ikki kundi viðgera annað uppskot enn tað, ið tingið hevði samtykt. Og tað var sjálvandi beint.

Málið er sum sagt so týðningarmikið, at vit mugu vera varnin og ansa eftir ikki at fara fram eftir fummum og forkoma ikki bara fyri okkum, ið liva, men esini og kanska mest fyri okkara eftirkomurum.

Tann stöða, vit taka nú, kann verða lagnutung, um vit mistaka okkum av veikleika ella av óskoytni.

Málið eigur at liggja ómanfyri partapolitik.

Vit eiga at standa samdir.

Syndraðir her kann geva okkum ólívssár.

Finna vit ikki felagsstöðu, má viðgerðin halda fram, til tess vit kunna sýna eitt andlit út eftir.

Vit mega vinna heimarættindini aftur. Hetta ynski má verða undirstøði í okkara kravi.

Tann dagin, tá ið vit hava vunnið 16 fjórðinga markið, ið vit sótu við í 200 árum verða vit at vinna bót í hjall, tí mið og grunnar okkara eru so góð, at einki ber av teimum.

Nú leikar lívið á — tað skerst ikki burtur.

Okkara grunnar og mið og grønlendsku fiskirættindini í ríkis felagsskapi við Grønlandingar og Danir — tað er stavnhalðið.

Poul Petersen tók undir við Dams søguliga yvirleti. Men helt tað ikki vera neyðugt at fara yvir um ánnu, til fremmandar hövundar at leita eftir okkara søguligu stöðu. Vit kunnu lesa í tingtíð hava haft eisini í okkara öld. Hann las so ymist úr tingtíðindum ið vísti, hvussu vit hövdu barst fyri at fingið sjómarkið förkað út aftur, t.d. til 10 fjórðingar frá landi. Honum dámdi best sáttmálavegin. Stríkaði undir týðningin av vinarlagnum við Bretar. Teir, ið hövdu vant okkum til yvirhøvur at hava nakað sjómærk. Fólkafloksins vegna helt hann, at tað var hættisligt at havna hesum, ið landsstýrið hevði lagt fram og mælt til at samtykkja. Vit koma at vinna væl fyri vestan. Og 10 ár var eingin langur tíðarteinur.

Øregaard harmaðist yvir, at so lítið var vordið burtur úr. Hann skilti ikki, at landsstýrið kundi viðmæla at taka við hesum. Tað gav púrt einki norðan, eystan og sunnanfyri. Og tað, sum talan var um vestan fyri av vinningi, lá innanfyri har ið linubátar hava roynt í einastu árunum. Hann skilti ikki at menn kundi tala lokalt í hesum máli. Var nakað mál, sum allar Föroyar máttu verja, og sum allir máttu stanada solidariskir um, so var tað víðkan av sjómarkinum. Tað mundi vera fáur uttan fyri hesar tingdyr, sum ikki ássannaði hetta. Tað vildi beinavegin vera ein landsólukka, um vit nú fóru og knæsettu trímílamarkið, lata allar Föroyar upp til skutul bara fyri at vinna henda snökilín og tekkjast Bretum. Teir betri enn nakar annar skilja okkum, um teir av egnum íntressum eru trekir at ganga við til okkara rættvísis krøv. Hann hevði ongan tíð trúð uppá samráðingavegin. Men hann hevði av diplomatiskum grundum, saman við partamonnum sínum gingið við til at royna samráðingavegin. Men tá ið hann og partamenn hansara sóu at samráðingavegurin einki bar

við sær, var hann eims avgjörður og hansara flokkur sum heild at krevja uppsögn av sáttmálanum av 1901. Javnaðarflokkurin legði so í fjór sak á ting um at siga sáttmálan upp. Men uppskotið vann ongar sömdir. Hann helt sum nú lá fyri, vera størri grundir enn á nøkrum sinni at siga sáttmálan upp og tann vegin royna at vinna aftur okkara gamla sjóðki, 16-fjórðingamarkið.

Iversen skilti ikki, at menn kundu ivast í at taka við uppskotinum hjá landsstýrinum. Fyri vestan, har ið hann og hansara menn fiskaðu, var so nógv vunnið, at tað var hansara vón, at uppskotið var samtykt. 10 ár var ein stutt tíð. Vit kundu royna henda sáttmála soleiðis sum lögmaður hevði sagt. Hann skorðaði á landistýrið og meirilutan á tingi endiliga at samtykkja uppskotið.

Johann Kallsoy ássannaði týðningin av hesum máli. Fannst at, at móttöðuflokkar stjórnarflokkann ikki hövdu haft høvi at verið uppi í samráðingunum. Helt tað vera meiri enn hættisligt nú at fara at góðtaka og skáseta trímílamarkið. Tað vildi, hvat ið so menn sögdu, skapa »præsensens«, fortílfelli, ið Bretar vildu halda um, tá ið aftur verður farið til samráðingar. Hann helt tað ikki kundi hasta so ræðuligt at troðka málið ígjøgnum uttan at geva fólkinum skákbrá at umræða seg og taka sáttliga stöðu. Málið kann ikki, eigur ið hvussu er, ikki at vera eitt partamál, tí ræður um at royna at finna eina felagsstöðu. Hann fanst annars at, so lítið, ið uppskotið gav, og grund var at spyrra um menn hövdu verið sovnadír og væl fyrirrekaðir, sum ynskiligt kundi verið. Tað sigst, at vit eiga ein serliga lógkónan mann í hesum føri. Var ikki vert at haft hann við í komandi samráðingum?

Davidson lýsti eftir, hvat ið var vordið burtur úr tí fyrispurningi, sum Bretar fyri nøkrum árum síðani sendi landsstýrinum, um möguleikan at friða einstök gýtíngapláss norðanfyri. Hann ássannaði, at uppskotið sum heild gav Föroyum lítið. Men sum umboðsmaður fyri Sandoyarmenn, ið kanska meiri enn nakrir aðrir eru tað, vit kalla útróðramenn, ið royna við installeringum og smærri motorum, kundi hann ikki havna tí, sum uppskotið gav vestanfyri.

Rikard Long vardi uppskotið og mælti til at taka við tí. Talandi um, hvussu trupult tað hevði verið hjá Bretum, hóast teir vóru nógv betri fyrirrekaðir enn vit eru idag. Teir hövdu kanska umlagt allan viðgerðaháttin av fiskivinnuni, vóru soleiðis í stórum farnir til flakaframleiðslu. Hann helt, at Íslendingar als iki hövdu kunna greitt trupulleikarnar, sum ikki

Kreditstovnurin.

Framhald av 1. síðu.

má undir lögtingið, so teptir verða svárir lekar í okkara samfelagslívi.

Vit kunna ikki sleppa húsa-byggingini uppá fjall o. s. fr.

— Vit siggja at Föroyatíðindi skrivar so nógv um Flakavirkíð á Tvöroyri og vil leggja tað so fyri, at tað er lögmaðurin, sum hevur drigið tað í land. Hvussu er við hesum?

— Naggatódn var komið í Flakavirkismálið. Menn vilja vera við at tað skyldast »en kold skulder« frá landsstýrisins síðu.

Sjálvandi havi eg verið so íðin, sum eg havi kunnað fyri at fáa gongd aftur í málið, og havi talað nógv við ministarin um tað.

Líka áðrenn ferð sína til Grønlands fekk eg bræv frá Kampmann — hann var næstan vikurur fyri handilsministerin — at avgerð var tikið um at fremja flakavirkis málið.

Tá ið eg hevði lisið Föroyatíðindi, spurdi eg ministerin um lögmaðurin hevði samráðst við hann um málið. Men tað hevði hann ikki, var svarað. Átlandi hevur lögmaðurin ringt til ella hitt embætismann í ministerinum og fingið at vita, at málið nú var greitt. Sjálvandi skal lögmaðurin hava tökk fyri, um hann hevur verið fúsar at leggja uppí fyri at hjálpa málinum, serliga um so er, at onkur í landsstýrinum honum óavvitandi hevur víst málinum sum ein tók til »den kolde skulder«.

Amerikumenn vóru komnir til Íslands og dugnað teimum so stórliga, sum tilfelli var (hvat siga Íslendingar til hesa heilsan frá föroyskum landsstýrismanni?)

Hákon Djurhuus talaði fyri uppskotinum. Legði dýran við, at tað vildi einki »præsensens« geva, um vit fyri 10 ár aftrat gingu við til 3 mílamarkið.

D. P. Danielsen talaði tjóðveldisflokksins vegna og kravdi uppsögn av sáttmálanum av 1901.

Hann helt fram, at men nú vóru komnir meiri og meiri til tað, at eitt land kundi sjálvt avgera sítt sjóðki.

Langur orðadráttur var enn, serliga um samráðingavegin ella uppsagnarvegin. Visandi til Haag dómin varð hildið fram frá stjórnarflokkanna síðu yvir fyri D. P. Danielsen, at tað var ein juridisk villa, at eitt land kundi seta sjóðki sítt, sum tí lysti.

Øregaard skeyt uppá at lata málið koma í nevnd, heri allir flokkar kundu vera umboðaðir.

Tað varð so beint í sjeymannanevnd soleiðis, at Hákon Djurhuus lovaði fólkaflakksins vegna at lata ein mann frá teimum til tjóðveldismenninar. Stjórnarflokkarnir hövdu meirilutan kortini, helt hann.